

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 5/2014 rd

Statsrådets skogspolitiska redogörelse 2050

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 19 februari 2014 statsrådets skogspolitiska redogörelse 2050 (SRR 1/2014 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning.

Utlåtanden

I enlighet med riksdagens beslut har miljöutskottet och ekonomiutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandena (MiUU 6/2014 rd och EkUU 11/2014 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- forstråd Marja Kokkonen, jord- och skogsbruksministeriet
- avdelningschef Juha Ojala, jord- och skogsbruksministeriet
- strategidirektör Sixten Sunabacka, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Maarit Loiskekoski, miljöministeriet
- direktör Ari Eini, Finlands skogscentral
- miljöchef Antti Otsamo, Forststyrelsen
- äldre forskare Riitta Hänninen, Skogsforskningsinstitutet
- direktör för enheten skogsvård och bioenergi, forstmästare Olli Äijälä, Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio
- forskningschef Paula Horne, Pellervo ekonomisk forskning PTT

- senior advisor Markku Karlsson, Statens tekniska forskningscentral
- skogsexpert Lea Jylhä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- ordförande för skogsdelegationen Mikko Tiirola, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- biträdande föreståndare för avdelningen för skogsvetenskaper, professor Jouni Pykäläinen, Östra Finlands universitet
- vice verkställande direktör Simo Jaakkola, Maskinföretagarnas förbund rf
- direktör för skogsärenden Jouni Väkevä, Skogsindustri rf
- branschchef (träenergi) Tage Fredriksson, Bioenergia ry
- verkställande direktör Kai Merivuori, Finlands sågar rf
- skyddsexpert Paloma Hannonen, Finlands naturskyddsförbund rf
- generalsekreterare Liisa Rohweder, WWF Finland
- ordförande Håkan Nystrand, METO — Skogsbranschens Experter rf.

Dessutom har skriftligt yttrande lämnats av

- sametinget
- Renbeteslagsföreningen
- Keitele Group
- Skogsägarförbundet Norra Finland
- Trä- och specialbranschernas förbund.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Målet med redogörelsen är att upprätta riktlinjer för en långsiktig skogspolitik. Redogörelsen innehåller en vision, alltså en målbild, strategiska mål och de viktigaste åtgärderna för att genomföra målen. Tanken är att de långsiktiga riktlinjerna tillsammans med riksdagens betänkande ska visa vägen för den nationella skogsstrategin 2015 som ska vara vårt nationella skogsprogram och kommer att utarbetas 2014. Redogörelsen använder begreppet skogsareal i vid mening och avser inte bara områden för skogsbruk och traditionell skogsindustri utan också all annan verksamhet som anknyter till skog. Också begreppet skogspolitik använd i vid mening. Utskottet understryker att skogspolitiken har en naturlig koppling till den nationella strategin för bioekonomi och genomförandet av den.

Den skogspolitiska redogörelsen innehåller följande tre mål med utgångspunkt i visionen:

1) Finland ska vara en konkurrenskraftig omvärld för skogliga affärsfunktioner.

2) Skogsbranschen och dess strukturer ska förnyas och diversifieras.

3) Skogen ska användas på ett aktivt, hållbart och mångsidigt sätt.

Aktiv vård och användning av våra skogsresurser måste uppmuntras och konkurrenskraft företagsverksamhet främjas för att vi ska kunna erbjuda de skogsbaserade näringarna många olika möjligheter i framtiden, understryker utskottet. Hållbar vård och användning av skogarna kan i allt högre grad medverka till vårt välbefinnande. Tidsperspektivet i redogörelsen sträcker sig fram till 2050. Ambitionen är alltså att lägga upp utvecklingsinsatser för skogssektorn i ett långsiktigt perspektiv. Därför anges åtgärderna i mycket allmänna ordalag för att målen inte ska vara föråldrade redan när de läggs upp.

Det är positivt att regeringen i redogörelsen går in för att prioritera de viktigaste frågorna med avseende på utvecklingen inom skogssektorn och samtidigt tar hänsyn till de många välf-

ståndseffekter som skogen har, en diversifiering av de skogsbaserade näringarna och behovet av förnyelse inom sektorn. I överensstämmelse med regeringsprogrammet utvärderar redogörelsen också resultaten av den nuvarande skogspolitiken och analyserar förändringen i omvärlden. Redogörelsen och åtgärdspakten kommer således att konkretiseras i den nationella skogsstrategin, som ska utarbetas under ledning av jord- och skogsbruksministeriet. Tanken är att det nuvarande nationella skogsprogrammet mer ska få karaktären av strategi.

Finlands yta består till cirka 75 procent av skog, ungefär 23 miljoner hektar, vilket är den högsta andelen i hela Europa. Enskilda skogsägare äger merparten av våra skogar. Deras andel är drygt 60 procent medan staten äger ungefär 26 procent. I fjol uppgick det samhällsekonomiska värdet av produktionen inom skogsindustrin till cirka 19 miljarder euro. Skogsindustrin sysselsätter 42 000 personer direkt och ännu fler indirekt. Dessutom spelar arbetstillfällena en stor roll för ekonomin på det regionala planet. I vår varuexport stod skogsindustrin för ungefär 20 procent. År 2012 uppgick användningen av skogsbränslen till 92 TWh, och det var 24 procent av den sammantagna energiförbrukningen. I Finland producerar skogsindustrin två tredjedelar av den förnybara energin. Därutöver spelar skogen en viktig roll för människans psykiska välbefinnande. Människor gör utflykter, jagar och plockar bär i skogen året om och skogsnaturen är den bärande grunden för naturturismen. I själva verket är turismen i Finland till största delen naturturism.

Enligt redogörelsen uppgår vårt virkesförråd för närvarande till cirka 2,3 miljarder kubikmeter. Den årliga stamvedstillväxten är omkring 104 miljoner kubikmeter per år och den årliga marknadsavverkningen varierar mellan 50 och 55 miljoner kubikmeter. Dessutom sker drivning av energived, och 2012 användes cirka 8 miljoner kubikmeter i värme- och kraftverk. Våra skogsresurser ökar alltså kraftigt hela tiden och vi kan öka graden av tillvaratagande yt-

terliga på ett hållbart sätt. Följaktligen kan avverkningen av gagnvirke öka med 15-20 miljoner kubikmeter på årsbasis och energiutvinningen från skogsfils rentav tredubblas, understryker utskottet.

Det växer mer träd i den finländska skogen i dag än någonsin tidigare under vår självständighet. Dessutom kommer skogstillväxten sannolikt att accelerera till följd av klimatförändringen, inte minst i norr och i myrskogar. I det hänseendet är Finland ett exempel på ett land som drar nytta av klimatförändringen. Men anpassningen till klimatförändringen kan medföra en del omställningar också i skogsvården. Skadorna till följd av insekter och en del andra skador kommer troligen att öka och inverka på förhållandet mellan trädslagen. Likaså påverkas utbredningen av skogsarter. Vi måste räkna med en del negativa återverkningar av klimatförändringen.

Utnyttjandet av skogsresurserna baserar sig på hållbart uttag, kostnadseffektiv skogsvård, lönsamt skogsbruk och allmän acceptans för att skogen används, understryker utskottet. Vi måste värna om skogens tillväxtförmåga för att garantera att den också i fortsättningen genererar ett materiellt mervärde.

Traditionella skogsindustrivaror är fortfarande mycket viktiga, men de har kompletterats av nya träprodukter, exempelvis biobränslen, andra biokemikalier och biomaterial och en stigande produktion av biobränslen, påpekar utskottet med hänvisning till redogörelsen. Som ett led i bioekonomin har skogssektorn möjligheter att ta fram ett större urval varor och tjänster. Redan nu finns det tecken som tyder på att gränserna mellan skogssektorn och andra branscher, bland annat kemiindustrin och energisektorn, håller på att försvinna. Skogen är en förnybar naturresurs och träprodukter kan ersättas med icke förnybara bränslen och material. Dessutom är det mycket resurseffektivt att nyttiggöra skogarna eftersom nästan alla delar av träden kan utnyttjas, trävaror kan återvinnas och materialet till sist användas för energiutvinning.

Utskottet noterar vidare att 13 procent av skogs- och tvinmarken i Finland är skyddad och

kan användas för begränsat skogsbruk. I siffran ingår också bland annat de särskilt viktiga livsmiljöer som skogslagen avser. Strikt skyddade skogar utgör nio procent, och det är stor andel internationellt sett. Finland har satsat en hel del på att förbättra den biologiska mångfalden i skogarna. De senaste 35 åren har den skyddade arealen tredubblats, men de skyddade områdena är ojämnt fördelade över landet. I södra Finland utgör de strikt skyddade skogarna 2,3 procent av skogs- och tvinmarken, medan siffran i norra Finland är 15,8 procent.

Av åtgärderna inom NSP-målen för skogsnaturens biologiska mångfald, miljöfördelar och välståndseffekter är det bara hektarmålet för programmet Metso som av allt att döma inte kan uppfyllas, sägs det i redogörelsen. I sitt utlåtande hänvisar miljöutskottet till Finlands strategi för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald 2012—2020. Där sägs det att den fjärde utvärderingen av hotade arter tyder på att skyddsåtgärder spelar en roll och att åtgärderna för skydd av skog och hållbar vård och användning redan nu ger positiva effekter. Om man inte fortsätter att effektivt genomföra de åtgärder som redan påbörjats och inte vidtar andra nödvändiga åtgärder, kommer antalet hotade och försvunna skogsarter antagligen att öka i den närmaste framtiden, understryker miljöutskottet.

Jord- och skogsbruksutskottet påpekar att mer diversifierad skogsvård och skogsanvändning är ett sätt att anpassa sig till klimatförändringen och få bukt med koldioxidbalansen. I kombination med ökad användning av trävaror och energiutvinning är hållbar vård och användning av skogarna ett utmärkt instrument för att motverka klimatförändringen och anpassa sig till processen. Ekologisk hållbarhet stöder dels koldioxidbindningen och anpassningen till klimatförändringen, dels också virkesproduktionen.

Bioekonomi

Den ökande folkmängden och den stigande levnadsstandarden gör att efterfrågan på energi, mat, vatten och överlag på råvaror, bland annat virke, skjuter i höjden. Också konsumtionen av skogsprodukter ökar därmed i hela världen. I

synnerhet de förnybara naturtillgångarna och ett hållbart nyttjande av dem kommer också i fortsättningen att vara en viktig konkurrensfaktor, när resurserna blir knappa. Våra förnybara naturtillgångar är en styrka som vi måste kunna dra större nytta av, även som utgångspunkt för ny, hållbar tillväxt.

Klimatförändringen, alltså den globala uppvärmningen, kommer sannolikt att orsaka utarmning av naturen på en del ställen på jorden och leda till sociala problem, när vissa områden får svårigheter med tillgången till mat och rent vatten. Redan nu har ekosystemen påverkats av klimatförändringen och effekterna kommer enligt vissa bedömningar att vara ännu kraftigare i framtiden. Den södra och den norra delen av jorden drabbas inte av likadana verkningar. Effekterna skiljer sig också mellan Sydeuropa och Nordeuropa. Det södra halvklotet kommer troligen att lida av torka och hetta med sämre ekonomisk utveckling och klimattflyktingar som följd. Däremot kan de nordliga delarna få se sitt ekonomiska och strategiska värde öka, om det går att nyttiggöra naturresurserna i Ishavsområdet bättre.

De bioekonomiska lösningarna spelar en framträdande roll när vi ska försöka lösa frågorna kring klimatförändringen och hållbart utnyttjande av naturresurserna. Bioekonomin försöker hitta nya lösningar för att minska beroendet av fossil energi, förebygger utarmning av ekosystem, bidrar till den ekonomiska utvecklingen och skapar nya arbetstillfällen. För eller senare måste världen övergå till bioekonomi. Utskottet vill särskilt understryka att bioekonomin medverkar till att förbättra vår försörjningstrygghet.

Framtidens bioekonomi tillverkar fortfarande papper, kartong och sågvaror av virke, men i allt större omfattning bioenergi, cellulosa, biodrivmedel, biokemikalier och nya, bearbetade produkter. De nya möjligheterna finns i produktgrupper och tjänster som ligger närmare andra sektorer och aktörer, exempelvis kemisk industri eller projekterings- och byggföretag. Tack vare diversifieringen blir skogssektorn mindre beroende av konjunkturen i en enda bransch samtidigt som de strukturella riskerna kan spri-

das över en längre tid. Å andra sidan bör vi komma ihåg att vi åtminstone delvis finansierar morgondagens innovationer med resultaten av dagens produkter. Så det gäller att se till att dagens produkter är lönsamma.

I likhet med regeringen påpekar utskottet att internationella överenskommelser och EU-avtal ålägger oss en skyldighet att öka användningen av förnybar energi. Följaktligen måste vi öka vedanvändningen med målmedveten energipolitik. Genom att skapa förutsättningar för investeringar i träförädling kan vi öka vedanvändningen för att producera förnybar energi. Finland har goda möjligheter att satsa på resurseffektiv distribuerad energiproduktion baserad på förnybara naturresurser. Enligt vissa bedömningar bör energiproduktionen vara utsläppsfri, det vill säga koldioxidneutral, 2050 för att vi ska lyckas med konststycket att motverka klimatförändringen. Utsläppen av växthusgaser kan reduceras med att satsa på större energieffektivitet och ersätta fossila bränslen med förnybar energi. Trävaror har lågt koldioxidavtryck och de kan tjäna som långsiktigt koldioxidlager. Enligt vissa bedömningar kan ungefär 50 procent av Finlands primärenergi vara förnybar 2050. Därmed kommer biomassa att användas för energiuutvinning i större omfattning i hela landet. Å andra sidan finns det de som anser att det krävs stora insatser för att nå målnivån.

Grön tillväxt är förknippad med stora förväntningar på sysselsättningen. I framtiden kan vi antagligen räkna med nya arbetstillfällen inom tillverkning och utveckling av nya produkter baserade på biomassa. Det kan vara bioenergi och biodrivmedel inom transportområdet, kemikalier baserade på träbiomassa och nya material. Arbetstillfällena inom den gröna tekniken anses i första hand vara beroende av exportmarknaden.

Sammanfattningsvis framhåller utskottet att Finland tack vare sina stora skogsresurser, sin höga kompetensnivå och sin nuvarande industriella plattform har potential att bli världsledande inom bioekonomi och hållbar användning av naturresurser. Vi kan öka vårt välstånd på ett hållbart sätt om vi använder våra skogsresurser i större utsträckning och utnyttjar skogarna mer

diversifierat. I själva verket bygger den nya bioekonomin på våra skogsresurser och skogsrelaterade näringar. Målet bör vara att öka virkesanvändningen. Finland måste vara en konkurrenskraftig omvärld för skogliga affärsfunktioner.

Skogspolitiska beslutsprocesser

Den skogspolitiska redogörelsen innehåller en rad långsiktiga riktlinjer och de styr de kommande mer kortfristiga skogsstrategierna, som är våra nationella skogsprogram. Det finns dessutom vissa andra strategier och program som lägger fast skogsfrågorna, påpekar utskottet. Vid sidan av det nationella skogsprogrammet 2015, den kommande skogsstrategin, är strategierna för bioekonomi, biodiversitet och energi och klimat viktiga programdokument som påverkar skogssektorn. För de riktlinjer i strategierna som berör skogen är det nödvändigt att lägga fast samordnade mål för hur våra skogsresurser ska utnyttjas och användas för att gagna en hållbar samhällsekonomi, menar utskottet. Vidare är det angeläget att förutse och bevaka utvecklingen i omvärlden för att de befintliga funktionerna ska kunna prioriteras flexibelt beroende på situationen.

Också här vill utskottet framhålla vikten av att besluten om skogspolitiken fattas nationellt. Det är dock ett faktum att skogsvården, skogsanvändningen och acceptansen för skogsanvändningen i allt högre grad påverkas av dels EU:s vägval, dels den internationella politiken. Det framhåller också regeringen. EU har ingen gemensam rättsgrund för skogspolitiken, men miljölagstiftningen i EU och internationellt påverkar trots det skogssektorn i allt större utsträckning. Vidare påverkas sektorn kraftfullt av EU:s jordbruks-, landsbygdsutvecklings-, energi-, klimat-, handels-, sysselsättning-, industri-, regional- och konkurrens politik samt ekonomiska och monetära politik. I övernationella sammanhang bör Finland driva på att hållbar användning av förnybara råvaror och hållbart utnyttjande av skogar ska ingå som mål i EU och internationell skogspolitik.

En rad regelverk som är under arbete i EU och på det nationella planet kan bli det största hindret för att använda träd för energiproduktion, påpekar ekonomiutskottet i sitt utlåtande. Det pågår flera projekt (ILUC, LULUCF, hållbarhetskriterier för fast bioenergi och eventuella ändringar i nollutsläppsmålet) som i hög grad kan begränsa möjligheterna att använda skogarna i ett bredare perspektiv. Trots att vi kan bestämma om vår skogspolicy på nationell nivå påverkas vårt nationella skogsbruk i allt högre grad av åtgärder som vidtas internationellt och i EU.

Med hänvisning till detta anser utskottet det nödvändigt med avseende på skogssektorn i Finland att vi i framtiden satsar ännu mer kraftfullt och målmedvetet på initiativtagande, samordning, konsekvens och omfattande påverkansarbete, när skogsfrågor förbereds inom skogs- och miljöpolitiken i EU och på det internationella planet. Det behövs för att garantera diversifierad användning av skogarna. Det gäller att påverka proaktivt redan när förberedelserna för EU-rättsakter och internationella processer startar för att konkurrenskraften inom virkes- och skogsområdet ska säkerställas och hållbar användning tryggas. Inom EU bör vi arbeta med framförhållning för att backa upp bioekonomi och skogsföretagande när skogsrelaterade initiativ förbereds och besluten om dem fattas.

Utskottet framhåller att till exempel EU:s klimatpolitiska mål i de flesta fall försämrar den relativa konkurrenskraften på det regionala planet, om stora och viktiga länder ställer sig utanför FN:s klimatkonvention. Miljötillståndet i världen förbättras inte av att produktionen flyttas till länder med slappare miljöregler. På senare tid har man ifrågasatt trävirkets roll som koldioxidneutral råvara i produktionen av biobränslen och biodrivmedel och samtidigt också i produktionen av andra slutprodukter. Utskottet vill dock påpeka att egenskaperna som koldioxidneutral råvara är desamma i koldioxidbalansen oberoende av slutanvändningen och oberoende av via vilka produkter trävirke har använts för energiutvinning. Denna fråga om koldioxidneutralitet bör lyftas fram i de kommande åtgärdsförslagen, som gäller exempelvis EU-lagstift-

ning och förberedande åtgärder och annat internationellt påverkansarbete.

Utskottet menar att det är nödvändigt att på nationell nivå skapa förutsättningar för lönsamt skogsbruk och investeringar i skogsvård. De politiska lösningarna måste backa upp skogsföretagens konkurrenskraft och tillväxtmöjligheter och kommersialiseringen av varor och tjänster. Säkrad konkurrens måste uppfattas som en faktor som i vidare bemärkelse genomsyrar verksamheten inom alla politikområden. Följaktligen ska vi stödja företagsamhet som bygger på diversifierad användning av skogarna och undanröja lagstiftningshindren. Också beskattningen måste ses över i syfte att främja mer företagsmässigt och aktivt skogsbruk. Dessutom bör stöden till skogsbruket vara effektfulla och kostnadseffektiva vad beträffar målen för skogspolitiken. Vidare är det viktigt att de administrativa strukturerna revideras och förenklas med målet att förvaltningen ska ha förnyelseförmåga och vara flexibel, effektiv och kundorienterad.

Samtidigt vill utskottet påpeka att politiken för skogar och skogssektorn blir svårare att förutse när den diversifieras. Sett ur aktörernas perspektiv behövs det en förutsebar politik, bland annat för att medverka till innovationer och locka dyra långfristiga investeringar i produktion.

Åtgärder för att förnya och utveckla skogssektorn

Politiken för skogssektorn ska alltså å ena sidan vara långsiktig och förutsebar. Å andra sidan ska den uppmuntra till att omsätta skogsprodukter i varor och tjänster av olika slag. De viktigaste konkurrensfaktorerna är kompetens inom skogssektorn, ett starkt skogscluster, tillgång till virke och konkurrenskraftig energi, fungerande infrastruktur, tillgång till kvalificerad arbetskraft och hög teknisk nivå. Hållbar och resursnål verksamhet ökar också konkurrenskraften. Följaktligen bör vi också i fortsättningen satsa på dessa konkurrensfaktorer. Samtidigt gäller det att se till att skogssektorn och dess strukturer förnyas och diversifieras. Med en mer konkurrenskraftig skogssektor kan vi skapa förutsätt-

ningar för nya investeringar och ökad användning av inhemskt virke. Å andra sidan behövs det efterfrågan på råvaror för att skogsbruk ska kunna bedrivas och en råvarureserv kunna upprätthållas.

Företagsstöden bör användas till att aktivera tillväxtprojekt inom skogsföretagen. Det behövs investeringar dels för att utveckla den nuvarande produktionen, dels för att ta fram helt nya varor och tjänster inom bioekonomin. Utskottet påpekar att investeringsbesluten i träförändringsföretagen i avgörande grad påverkas av förtroendet för att det finns tillgång till råvaror och av den allmänna synen på hur kostnadskonkurrensen och omvärlden utvecklas.

För ekonomisk tillväxt och fortlöpande konkurrenskraft behövs det nya investeringar och affärsmodeller, men också kundorienterade nya varor och tjänster som ett led i ansträngningarna för att utveckla skogsindustrin, energisektorn och den kemiska industrin. Vidare är det angeläget att ta vara på de möjligheter som det bristfälliga utnyttjandet av naturprodukter, vilt och rennäringen erbjuder. Vidare bör det noteras att de företagsekonomiska möjligheterna varierar från region till region. Därför är det nödvändigt att ta hänsyn till regionala styrkor.

För att skogssektorn ska kunna förnya sig och diversifieras är det viktigt att stärka den multidisciplinära forskning som stöder målen i redogörelsen. Och för att kunna utnyttja potentialen inom bioekonomin behövs det fortfarande mycket forskning och produktutveckling. Vi måste försäkra oss om att kompetensbehoven inom bioindustrin är kända och att de beaktas i utvecklingen av forskning, utbildning, strukturer, kompetens och interaktion inom skogssektorn och närliggande branscher. Också i exporten av resultaten måste vi se till att ny information nyttiggörs effektivt.

Genom nära samarbete mellan företag, högskolor och forskningsinstitut bör vi utveckla nya konkurrenskraftiga tjänster och produktlösningar som framför allt tar sikte på exportmarknaden. FoU-pengar bör över hela linjen riktas in på att kommersialisera företagsverksamhet samt varor och tjänster inom den skogsrelaterade

bioekonomin och på att stödja försöksprojekt. Det behövs inte bara affärskompetens utan också större satsningar på försöksverksamhet. Finland bör få centra för pilot- och demonstrationsprojekt som håller europeisk nivå och är tillräckligt stora.

Forskningen får bättre kapacitet att främja förnyelseförmågan om forskningssamarbetet förbättras och involverar företag och forskningsinstitut. Samarbetet måste intensifieras och dessutom vara kopplat till en aktiv debatt i samhället och bland intressenterna. Företagen bör ta aktivt del i planeringen, genomförandet och resurstilldelningen av forskningsprogram för att forskningen ska vara bättre anpassad till alla aktörer. Utvecklingsarbetet för att förena gränsytorna och olika kompetensområden spelar en stor roll för förnyelsen inom branschen. Hit hör också att på olika sätt utnyttja de möjligheter som informationssamhället står för.

Enligt vissa bedömningar måste den yrkesinriktade grundutbildningen inom skogsbrukssektorn utökas med nästan en femtedel trots att det totala antalet skogsarbetstillfällen pekar neråt. Utbildningsbehovet hänger samman med det stora bortfallet och en ökad efterfrågan på skogstjänster. Extra viktigt är det att se till att det i framtiden finns kvalificerade skogsmaskinförare och virkesbilsförare, anser utskottet. Enligt vissa bedömningar behövs det också mer yrkeshögskoleutbildning inom skogsområdet. Utbildningsinnehållet bör ses över för att utbildningen ska ge de studerande kompetens att utveckla varor och tjänster i överensstämmelse med de nya inriktningarna. Samtidigt måste utbildningen marknadsföras för att få fler ungdomar att välja skogsbranschen. På så sätt kan branschen locka de som är mest lämpade.

A och O är att den starkaste konkurrensfaktorn, nämligen människan, mår bra, förnyar sig och är kvalificerad på det sätt som utvecklingen kräver, framhåller utskottet. Då är det viktigt att bland annat se till att personalen mår bra och har uppdaterade kunskaper och att organisationerna och aktörerna uppfyller sina samhällsliga förpliktelser. Skogstillväxten måste vara både eko-

logiskt och socialt hållbar eftersom efterfrågan på varor och tjänster är beroende av acceptans för verksamheten. Skogssektorn måste se till att tillämpa modeller som innebär att aktörerna i alla faser av verksamhetskedjan tar ansvar för sina samhällsliga förpliktelser och inte eftersträvar konkurrensfördelar med olagliga metoder. Det bör skrivas in i lag och kontrolleras i tillsynen.

Vidare behövs det logistik som är till nytta för virkes- och skogsanvändningen och som därmed förbättrar konkurrenskraften. Ett fungerande vägnät är grundläggande förutsättning för virkesproduktionen och virkesförsörjningen. Alla transportleder och terminaler måste få bättre serviceförmåga för att effektivisera användningen av träråvara och verksamheten i andra skogsnäringar. Också datakommunikationen måste bli effektivare och fungera bättre. Det är en grundläggande förutsättning för att förbättra servicen. De långa avstånden till marknaden och vår stora yta i förhållande till antalet produktionsanläggningar gör att Finland har högre kostnader än många av konkurrenterna. Fungerande infrastruktur behövs för att transportera slutprodukter från både primärproduktionen och industrin.

Utskottet menar att planläggningen och planeringen av markanvändningen bör utvecklas i den riktningen att skogen kan användas för företagsverksamhet på många olika sätt. De utdragna tillståndprocesserna inom planeringen av markanvändningen bromsar upp investeringar och hindrar ny produktion. Det i sin tur skapar osäkerhet och gör Finland mindre lockande som investeringsobjekt. Planläggningen bör se till den samlade nyttan och beakta möjligheterna bygga ut användningen av förnybar energi. Skogsbruk ska inte begränsas genom planläggning på områden där det inte finns några särskilda behov av att samordna skogsvård och skogsanvändning med andra näringsgrenar eller med särskilda samhällsliga behov. När det gäller samernas hembygdsområde och renskötselområde bör de traditionella näringarna beaktas i planeringen av och målsättningen för skogsbruket.

Tryggad produktion av och tillgång till virke

Bara friska och rika skogar med biologiska mångfald kan medverka till ökad och diversifierad skogsanvändning och bättre ekosystemtjänster. Följaktligen är det av största vikt att trygga tillgången till rika och friska skogar som växer bra. När vi satsar mer på tillväxt, biologisk mångfald, hållbarhet och ekosystemtjänster kan vi avsevärt öka användningen av skogsresurserna utan att riskera den immateriella nytta eller den service vi får genom skogarna. Det bör vara accepterat och eftersträvansvärt att vårda och använda skogen. Som det sägs ovan har förtroendet för tillgången till virkesråvara en avgörande betydelse för investeringsbesluten i träförädlingsindustrin.

Utskottet betonar att förnyelseskyldigheten och vården av planskog utgör grunden för att trygga hållbart skogsbruk och för att få tillgång till gagnvirke i framtiden. Uppföljningsdata visar dock att tillståndet i planbestånden har försämrats de senaste åren. När andelen välskötta plantbestånd minskar ökar samtidigt andelen tillfredsställande och något så när skötta. Däremot har det inte inträffat någon betydande förändring i andelen underproduktiva plantbestånd. Utskottet understryker kraftfullt att tillståndet för plantbestånden måste förbättras. Beträffande planbestånden och skogsförnyelsen och övriga skogsvårdande åtgärder hänvisar utskottet till sitt betänkande om regeringens propositionen med förslag till ändring av skogslagen och av 48 a kap. 3 § i strafflagen (JsUU 13/2013 rd — RP 75/2013 rd).

Skogsägarna bör uppmuntras att satsa på god skogsvård med utgångspunkt i de varierade mål som finns. Vid sidan av målen för virkesproduktionen ingår också ekosystemtjänster i diversifierad vård och användning av skogar. Det kan till exempel vara viltvård och arbete med den biologiska mångfalden. Skogsägarna kan dessutom utöka sina inkomstmöjligheter genom att produktifiera ekosystemtjänsterna. Västståndseffekterna och de företagsekonomiska möjligheterna ökar när rörelsevolymen i skogen blir större. Stockarna (sågarna betalar två tredjedelar av skogsägarnas inkomster från rotpriser) för träva-

ruindustrin kommer från skogar i mogen ålder, och de är gynnsamma med avseende på ekosystemtjänsterna. Ovan framgår det att diversifierad vård och användning av skogen spelar en roll för anpassningen till klimatförändringen och möjligheterna att få kontroll över koldioxidavtrycket.

Utskottet påpekar att de enskilda skogarna spelar en framträdande roll för virkesproduktionen eftersom ungefär 80 procent av rundvirket för industrin kommer från enskilda skogar. Följaktligen är skogsägarnas åtgärder och aktivitet på marknaden av största vikt för virkesanskaffningen, trots att också de statliga skogarna intar en mycket framträdande roll för möjligheterna att öka välståndet. Forststyrelsen avverkar drygt sex miljoner kubikmeter virke per år och har ett stort antag sågar, cellulosafabriker och pappersbruk som kunder. Utskottet framhåller att forststyrelsen har stor betydelse för virkesförsörjningen, särskilt i östra och norra Finland.

Av tradition har de enskilda skogsägarna vårdat sina skogar väl, trots att skogsfastigheterna i genomsnitt är betydligt mindre än i exempelvis Sverige. Upphandlad avverkning utgör ungefär en femtedel av avverkningarna på enskild mark och omkring hälften av skogsägarna utför själva skogsvård. Den breda ägarbasen har medverkat till större acceptans för vård och användning av skogar.

Möjligheterna att förbättra lönsamheten inom skogsbruket hänger enligt uppföljningen av det nationella skogsprogrammet samman med om avverkningen av inhemskt gagnvirke kan öka, rörelseresultatet från det privata skogsbruket kan förbättras och genomsnittstorleken på skogsfastigheter bli större. Avverkningen av gagnvirke har påverkats av att efterfrågan på träförädlingsprodukter har minskat dels till följd av lågkonjunkturen, dels till följd av ändrade konsumtionsvanor för vissa papperskvaliteter. Rörelseresultatet inom det privata skogsbruket är beroende av avverkningsvolymerna och rotpriserna. Skogsägarna bli mindre och skogsfastigheterna splittras, vilket minskar intresset för aktivt skogsbruk. Det återspeglas i avverkningsvolymerna. Enligt vissa bedömningar är ungefär en

tredjedel av de enskilda skogarna i södra Finland undantagna ekonomisk användning. Läget är otillfredsställande både för industrins råvaruförsörjning och för naturvärden eftersom vi befinner oss i en oplanerad situation och det är svårt att förutse utvecklingen i dessa skogar.

För en skogsbaserad industriell utveckling i stor skala och för nya investeringar behöver vi en fungerande och pålitlig virkesmarknad. I själva verket hör tillgången till virkesråvara och en fungerande virkesmarknad till de viktigaste målen i redogörelsen, menar utskottet. För att målen ska kunna uppnås måste det i fortsättningen finnas bättre möjligheter att bedriva aktivt skogsbruk. Också ägarstrukturen måste bli bättre. Extra viktigt är det att öka virkesutbudet och att därför aktivera de skogsägare som utnyttjar sin skog. Det får inte finnas en enda bortglömd skog. Det är viktigt att virkes- och skogsmarknaden är balanserad och konkurrensutsatt för att aktivera både skogsägarna och virkesmarknaden. Behovet av e-tjänster ökar när ägarstrukturen förändras och virkes- och skogstjänsterna utvecklas.

För att våra skogar ska kunna utnyttjas aktivare behöver vi bättre förutsättningar för att bedriva företagsmässig skogsnäring och för att den vägen kunna förbättra lönsamheten inom skogsbruket. Beskattningen måste medverka till att vi får fler besittningsformer som kan främja företagsmässigt och aktivt skogsbruk. Den industri som behöver virke drar nytta av att företagsmässigt skogsägande ökar eftersom det blir lättare att få virke. Samhället gagnas när det kommer in mer skatteinkomster. Dessutom måste det vidtas åtgärder för att underlätta generationsväxling och få dödsbon att effektivisera sitt skogsbruk. Andra insatser för att förbättra ägarstrukturen är exempelvis att förbättra handeln med skogsfastigheter, utveckla lagstiftningen om enskilda skogar och satsa mer på skogar som är aktiebolag och stiftelser. Samfällda skogar har visat sig vara en bra besittningsform för skogar.

Träförädling

Skogsindustrin står mitt uppe i en omstrukturering där en av de mycket stora frågorna är att

konsumtionen av tryck- och skrivpapper minskar på den största marknaden i Europa. Information trycks allt mindre på papper och de elektroniska medierna vinner allt större insteg. Det finländska skogsbruket och vår samhällsekonomi behöver alltså något som ger ett mervärde och nya produkter som höjer bearbetningsgraden.

Efterfrågan på tryckpapper har strukturellt sett minskat, men utsikterna för vissa pappers- och kartongprodukter som betydligt ljusare ut än för grafiskt tryckpapper. Efterfrågan på konsumentförpackningskartong förväntas öka eftersom förpackning ökar med tre procent om året i hela världen. Kartongkonsumtionen har stigit när fler produkter förpackas med den ökande e-handeln. Å andra sidan flyttas också förpackningsarbetet allt oftare till låglöneländer tillsammans med produktionen. Samtidigt flyttar efterfrågan på kartong från bland annat Europa till tillväxtmarknaderna. Däremot ökar behovet av intelligenta förpackningar när man vill förbättra till exempel hållbarheten för livsmedel. Intelligenta läkemedelsförpackningar behövs för äldrebefolkningen. Också marknaden för hushållspapper, hygienpapper och mjukpapper växer. Enligt vissa bedömningar kommer företagen i Finland att investera i bland annat förpackningspapper och kartong, men också i produktion av bioenergi. Framför allt för livsmedelsförpackningar ser utvecklingen relativt bra ut.

Utskottet noterar att efterfrågan på träfiberbaserad cellulosa ökar i världen i takt med det ökande behovet av fiber. Enligt vissa bedömningar kan det rentav bli brist på varan senast 2020. På sikt ökar efterfrågan på cellulosa för de många ändamål som nano- och fibrillcellulosa kan användas. Den moderna tekniken kan tillföra träförädlingen helt ny produktionsteknik och den vägen nya användningsändamål och större konkurrenskraft. Transportbränslen som tillverkas inom cellulosaindustrin alternativt nano- eller fibrillcellulosa kommer att ersätta kapacitetsbortfallet inom tryckpappersproduktionen. Dessutom beräknas bland annat 3D-utskrift ha en enorm tillväxtpotential som eventuellt också kan utnyttjas inom skogssektorn. Finlands skogskluster förväntas bli mindre beroende av

den traditionella pappers- och kartongindustrin, när produktionen av de nya varorna ökar och trävaruindustrin ökar i betydelse fram till 2020. I framtiden kommer användningen av cellulosa och cellulosaprodukter att diversifieras, och därmed är branschen inte längre kopplad till pappersproduktionen.

Utskottet påpekar att skogsindustrin och den kemiska industrin redan nu har stora gemensamma gränsytor. Bioekonomin tar fram nya sätt att använda virke, särskilt utifrån kemiska och biokemiska metoder. Gränserna mellan skogsbranscherna suddas så småningom ut. Följaktligen bör företagen satsa mer på nätverkande. Dessutom tillför läkemedelsindustrin helt nya användningsändamål med betydligt större förädlingsvärde än dags virkesbaserade varor. Behovet av att ta fram nya läkemedelssubstanser ökar hela tiden.

De globala förändringsfaktorerna förefaller inte att minska konsumtionen av träbyggnadsprodukter i lika stor utsträckning som den elektroniska revolutionen har gjort med tryckpapper inom grafisk industri. I Finland finns de den största tillväxtpotentialen inom byggande av höghus och offentliga byggnader och i energisäkringar i höghus i förorterna. Inom energilösningar har exporten en tillväxtpotential. Marknaden för trävaruindustrin växer ute i världen när bostadsbyggandet ökar årligen med drygt fyra procent 2015—2020. För att få framgång krävs det också inom det här området dels nya produkter och tjänster, dels högre förädlingsvärde och större kundfokus, påminner utskottet. Hindren för träbyggande måste undanröjas, till exempel omotiverade brandföreskrifter. Sågindustrin kan dra nytta av den framväxande marknaden för bioenergi när större efterfrågan gör att också priserna på biprodukterna stiger. Våra nuvarande stödformer för förnybar energi har inte gagnat konkurrenskraften inom sågindustrin.

I paketet för förnybar energi (2010) är målet att öka utvinningen av energi ur skogsflis till 13,5 miljoner kubikmeter jämfört med nuläget (8,2 miljoner kubikmeter 2012). Dessutom noterar utskottet att de samlade åtagandena för förnybar energi från 2010, som bygger på EU-lag-

stiftning, kräver att Finland höjer andelen förnybar energi till 38 procent senast 2020. Skogsflis ska uppfylla mer än hälften av åtagandet. För närvarande är ett förslag från kommissionen under behandling, där andelen förnybar energi föreslås var 27 procent (bindande mål) i hela EU. De landsspecifika målen ska inte finnas kvar efter 2020.

Finland måste öka andelen inhemsk träenergi, understryker utskottet. Därför är det viktigt att förbättra konkurrenskraften för ved genom vår energipolitik. Genom långsiktig energipolitik bör vi se till att använda mer ved i energiproduktionen och som råvara i biobränslen. På så sätt kan vi ersätta fossila bränslen från utlandet, förbättra försörjningstryggheten och bytesbalansen och skapa positiva effekter för ekonomin på regional nivå. Värmeproduktion är ett område där skogsflis kommer att användas alltmer de närmaste åren, likaså kraftvärme. I detta sammanhang vill utskottet understryka att trävirke är en koldioxidsnål råvara i produktionen av biobränslen och biodrivmedel, men också i produktionen av andra slutprodukter. Egenskaperna som koldioxidneutral råvara är desamma i koldioxidbalansen oberoende av slutanvändningen och oberoende av via vilka produkter trävirke har använts för energiutvinning.

Avslutningsvis

Utskottet påpekar att vi tack vare våra stora skogsresurser kan vidareutveckla användningen av naturresurser och bygga upp spetskompetens inom bioekonomi. Med hjälp av våra skogsresurser kan vi öka vårt välstånd på ett hållbart sätt. Vi bör dock komma ihåg att investeringsbenägenheten inom skogssektorn i avgörande grad är beroende av tillgången till virkesråvara. Följaktligen måste hållbar vård och användning av skogen vara både accepterade och eftersträvsvärda mål. Det är viktigt att se till att skogen ger avkastning.

För att skogssektorn ska generera större välstånd står politiken inför den stora utmaningen att skapa förutsättningar för nya investeringar och ökad virkesanvändning och att möjliggöra effektivt utnyttjande av skogen i andra hänseen-

den. I sista hand är möjligheterna inom skogssektorn beroende av hur vi lyckas utveckla tjänsterna och produktionen. I fortsättningen måste vi satsa ännu mer på att bygga upp en innovativ och konkurrenskraftig omvärld för skogsbaserad företagsverksamhet.

Utskottets förslag till riksdagens ställningstagande

Riksdagen förutsätter följande:

1. *Finlands ställning som världsledande skogsnation stärks genom att vi effektivare utnyttjar våra naturliga förutsättningar och vår kompetens inom skogssektorn.*
2. *Genom hållbar vård och användning av våra skogar ökas virkesanvändningen och vi anpassar oss till klimatförändringen, och samtidigt motverkas de negativa effekterna av klimatförändringen — vård och användning av skog måste vara ett godtagbart och eftersträvanvärt mål.*
3. *Aktivt företagande med utgångspunkt i diversifierad användning av skogen främjas bland annat genom underlättad generationsväxling och fler samfällda skogar. Dessa åtgärder ska samtidigt förhindra att skogsfastigheter splittras.*
4. *Förutsättningar för nya investeringar och ökad virkesanvändning skapas genom att vi förbättrar konkurrenskraften inom skogssektorn.*
5. *Den multidisciplinära forskningen måste stärkas för att stödja förnyelse och diversifiering inom skogssektorn.*
6. *Finland ska mer kraftfullt och målmedvetet satsa på initiativtagande, samordning, konsekvens och omfattande påverkansarbete, när skogsfrågor förbereds inom skogs- och miljöpolitiken i EU och på det internationella planet. Det behövs för att garantera diversifierad användning av skogarna.*

JsUB 5/2014 rd — SRR 1/2014 rd

Helsingfors den 13 maj 2014

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
vordf. Lauri Heikkilä /saf
medl. Heikki Autto /saml
Markku Eestilä /saml
Satu Haapanen /gröna
Lasse Hautala /cent

Timo V. Korhonen /cent
Jari Myllykoski /vänst
Kari Rajamäki /sd
Janne Sankelo /saml
Katja Taimela /sd
Tytti Tuppurainen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.